

פרשת בהעלותך

הרב שמעון קליין

'מי יאכילנו בשר?'

מבוא

מהן מספרת בדרך שונה על הצלע הדומיננטית באירוע זה - מידת הדין²

'מי יאכילנו בשר?'

משבר ראשון מסתיים, וללא כל שהות מזמין הכתוב אל משבר נוסף:

"והאספסוף אשר בקרבם התאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר" (שם, ד').

אספסוף מורכב מאנשים אסופים, ללא גורם מלכד, מחבר. בקרב העם מצוי אספסוף שכזה, והוא מתאוה תאוה. בניגוד לאירוע הראשון בו ההתרחשות הייתה בכלל העם, כעת מדובר על קבוצת מיעוט, המתרחבת לכלל בני ישראל השבים ובוכים: "וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר". תיאורם כ'בני ישראל' ולא כ'עם', מעמיד את המשבר כמשמעותי ברובדי זהות ורוחניות, ולא רק במגרש האנושי הטבעי. "מי יאכילנו בשר?" הם שואלים, ומפנים אצבע כלפי המנהיגים שכנראה אינם עומדים לעשות זאת.

משבר דומה מוכר לנו מן העבר:

"ויסעו מאילם ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר: ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע פי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב" (שמות ט"ז, א'-ג').

פסוקים אלו מתארים את היציאה אל המדבר מעט לאחר מעבר ים סוף (שמות פרקים י"ד וט"ו). 'ולואי והיינו מתים ביד ה' במצרים, עם השפע שהיה לנו שם - לא כאן, במדבר אליו הוצאתם אותנו, להמית את הקהל הזה ברעב'. זה לעומת זה מעמיד העם את א-להים אשר בידו היו נתונים במצרים, ואת 'משה ואהרן' שהוציאום אל המדבר. בידי הראשון מצוי היה השפע, בידי האחרונים - הרעב. בדומה לפרשתנו, נכרכים באירוע זה שני נושאים - מנהיגות ומזון.

בפרשת בהעלותך נפתחת תקופה ובה שורת משברים הפוקדים את העם. תחילתם במתאוננים, לאחר מכן בקברות התאוה ועד צרעת מרים בעקבות דיבורה על משה. ככדור שלג שאינו נעצר, ממשיך התיאור המקראי אל עבר פרשיית המרגלים, ולאחריה - השבר הגדול והמורכב סביב קרח וכל עדתו.

האם ניתן לאפיין משברים אלו? מה מניע את העם אליהם? האם ניתן לזהות גישה חינוכית, ערכית בדרך ההתמודדות עם חטאים אלו? לימוד זה יתמקד בשני המשברים הראשונים הפוקדים את העם. בעקבות אלו ניתן יהיה להשקיף אל 'שמי' ספר במדבר, וללמוד דבר על טיבה של ההתרחשות הרוחנית שבו.

יהי העם כמתאוננים

"ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה: ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש: ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש ה' (במדבר י"א, א'-ג')."

"ויהי העם" - המונח 'עם' מבטא את ממד החיים הטבעיים.¹ "כמתאוננים רע" - 'מתאוננים' היא עמדה נפשית. אונן פירושו - מצטער. 'כמתאוננים' - בחוסר שביעות רצון ללא סיבה או תוכן מוגדרים. "באזני ה'" - לא מתוארת פנייה אליו, ומסתבר שהשייך אל 'אוזניו' הוא תולדה לנוכחותו החדשה בקרב המחנה. "וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה'" - אש מסמלת חרון אף. "ותאכל בקצה המחנה" - פגיעה מבחוץ, לא תהליך פנימי. ה' בא אליהם כשופט במידת הדין.

ומהי תגובת העם? "ויצעק העם אל משה" - בדומה ל'חרון אף ה'", תגובת העם היא - בצעקה. עמדה וטונים גבוהים ב'שני הצדדים'. "ותפלל משה אל ה' ותשקע האש" - בניגוד אליהם, משה מתייצב בעמדת המתפלל, בסוג של אחריות על המציאות. שני ניגודים ומשה בתווך - כמגשר. פנייתו אל ה' לאחר צעקת העם ולא לפניה, מציבה אותו בעמדה של פה ושליח בעבורם. "ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש ה'" - מיהו הקורא? האם העם, משה או א-להים? המקרא סובל את שלוש האפשרויות, וכל אחת

² המדרש הבא מייחס את קריאת השם לא-להים, ובו מקופלת אזהרה להמשך: "ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש ה' אמר להם אם עשיתם תשובה תהא שוקעת ואם לאו תהא בוערת בהם שנאמר כי בערה בם אש ה' (פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר, בהעלותך, דף ק', ע"ב).

¹ המונח 'עם' מתייחס לרקמת החיים הטבעית הקיימת באנושות כולה. לעומתו - 'בני ישראל' מתייחס אל הזהות, ואל הייעוד שיועד יעקב על ידי המלאך ולימים על ידי א-להים.

את עמדתם כעת⁶. "שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות" - העם שטים, עוברים ממקום למקום, מכינים ועושים ממנו עוגות. "והיה טעמו כטעם לשד השמן"⁷ - כלחלוחית של שמן המציפה את האדם בשפע שקשה לקולטו⁸.

בשונה מן התיאור בספר שמות, בו שימש המן כמענה לבקשה להיות נתונים ביד ה', כעת התנועה היא הפוכה. מחנה ישראל כבר מאורגן לשבטיו, ותנועות חיים כמו גם תאוות - מתעוררים לתחייה. סוג של מפגש עם העולם הזה - המשיב בהם רוח אחרת.

תגובת א-להים

א-להים נוקט במידה הדין. כך הוא בסיפור המתאוננים, וכך הוא כעת: "ויחר אף ה' מאד" (שם, י') - ללא תיאור לעמדה פנימית, המשויתת דווקא אל משה - "ובעיני משה רע". א-להים מעמיד 'שמים' בטהרתם, ולצד זאת נתבע משה להתייצב בעמדת האחריות. מבנה זה מייצר נושא חדש. המשא כבד מנשוא טוען משה, וכמענה מצרף א-להים אליו שבעים איש מזקני ישראל.

הדברים הבאים יתמקדו בציר 'א-להים - עם', לא בצירו של משה. כאמור, תביעת העם הייתה 'מי יאכילנו בשר?' ואלה מגיב א-להים:

לצד הדמיון, שורר פער בין שני האירועים. בראשון דאגתם היא קיומית - "כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב" (שמות ט"ז, ג)³. כעת, המן היה מצוי להם, וכבר חלפה ועברה לה הדאגה מפני הרעב. והנה - האספסוף מתאוה, ותאוותם מחלחלת. 'מי יאכילנו בשר?' 'מי יבין לליבנו?' רוח חדשה נושבת במחנה והיא רוטנת, על מנהיגות שכנראה אינה עומדת למלא את מבוקשה.

ועתה נפשנו יבשה

כשנה חלפה מן היציאה הראשונה למדבר⁴. שם רטנה העדה על מנהיגות משה ואהרון, בהתרפקה להיות נתונה ביד ה', לא בידי בשר ודם - "וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן... מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים... כי הוצאתם אתנו אל המדבר" (שמות ט"ז, ב-ג). כמענה למבוקשם ניתן להם המן - לחם א-להי מן השמים:

"ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתך אם לא... ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ: ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה" (שם, ד'; "ד-ט"ו).

והנה, מענה האתמול הופך להיות מושא התלונה בהווה:

ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו: והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח: שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן: וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עלי" (במדבר י"א, ד-ט"ו)⁵.

רוח חדשה נושבת, ומעתה, נתפש המן בעיניהם כמי שמביא את היובש אל נפשם. "והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח" - עדינות יופי מופשט היו בו, והם אינם תואמים

⁶ כה דורשת הגמרא את הלשון 'כזרע גד' הנזכרת גם בספר שמות: "והמן [והוא] כזרע גד לבן, אמר רבי אסי: עגול כגידא, ולבן כמרגלית. תנו רבנן: גד - שדומה לזרע פשתן בגבעולין. אחרים אומרים: גד - שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים" (יומא ע"ה, ע"א). 'עגול כגידא' - צמח הכוסברא (עפ"י עבודה זרה י', ע"ב). 'לבן כמרגלית' - צבע המבטא סוג של רוחניות מופשטת. 'שדומה לזרע פשתן בגבעולין' - מכוסה ונסתר. (על ידי ניפוח נחשפים לפשתן שבו). 'דומה להגדה' - פנימית, רוחנית.

⁷ במדרשי החכמים דרשו את הביטוי 'לשד' במשמעות של שדי אישה "והיה טעמו כטעם לשד השמן אמר רבי אבהו: מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים, אף המן - כל זמן שישיראל אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים" (יומא דף ע"ה, ע"א). "באברהם הוא אומר "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם" אף המקום ברוך הוא נתן להם מן במדבר שנאמר "שטו העם ולקטו וגו'" לשד השמן כיוצא מן הדד שמן, מה דד זה עיקר לתינוק והכל טפל לו, כך היה המן עיקר לישראל והכל טפל להם" (תוספתא סוטה פרק ד', הלכה ג'). דימוי זה משווה ל'מן' אופי של אוכל ינקות, שאינו מתאים בתקופות מאוחרות יותר.

⁸ כבר העירו פרשנים על הפער בין הדימוי המשבח בספר שמות - 'כצפיחית בדבש', לבין תיאורו כ'לשד השמן', הנותן פשר לדחייתו על ידי העם.

³ דאגה קיומית זו באה בעקבות דאגה דומה ביחס למים: "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים: ויבאו מרתה ולא יכלו לשאת מים ממרה כי מרים הם על פל קרא שמה מרה: וילנו העם על משה לאמר מה נשפתה" (שמות ט"ו, כ"ב-כ"ד).

⁴ האירוע הראשון היה בחמישה עשר לחודש השני בשנה הראשונה (שם ט"ז, א'), וכעת ההתרחשות היא מעט לאחר צאתם לדרך, בעשרים לחודש השני בשנה השנייה (שם י', י"א).

⁵ טענה זו כנגד המן מובאת תוך הנגדה לשפע שהיה להם במצרים: "וכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים."

בספר זה עולמו הפנימי ומניעיו של היחיד ועד למעגלי העם אינם מהווים נושא. הספר מצייר חזון, שמים, ציוויים א-להיים, וביחס אליהם נתבעים היחיד והכלל גם יחד. התעוררות של תנועת נפש ביחיד או בקהל, תימדד ביחס לייעוד או השלם, לא יחסית לעצמה ולמניעיה. כך ניתן להבין את התגובה החריפה נוכח העם המתאונן - באש בוערת בקצה המחנה, המציבה ותוחמת את הגבולות הרוחניים של המחנה. כך ניתן להבין את שרשרת התגובות החזקות של א-להים נוכח החטאים הרבים המתוארים בספר זה. בכל אלו, המכוונות היא אל הפער שבין הייעוד לבין המימוש, והרבה פחות אל המניעים ואל המתרחש בליבם של האנשים⁹.

ביטוי לציר זה משתקף במבנהו של הספר בשני חלקיו הראשונים. עשרה פרקים ראשונים מתארים את ארגון המחנה, במבנה ובחוקים המשקפים את ייעודו הגבוה. שיאו הוא בפסוק "וַיְהִי בְנֹסֶע הָאָרֶן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה' וַיִּפְצוּ אֲבִיבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ מִפְּנֵיךָ: וַבְּנַחַח 'אִמְרָ שׁוּבָה ה' רַבְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י', ל"ה-ל"ו). הכתוב מתכוון למסע המחנה כולו, אך הוא מציין את הארון המשמש כעיקרו של זה. החלק השני של החומש (המסתיים בפרק י"ט) מכיל משברים ועוד משברים, מעין 'מציאות ושבירה' - ביחס לאוטופיה ולחזון המוצבים בחלקו הראשון. דומה שמרכיב מרכזי בעצם קיומו של מבנה זה הוא - נוכחותו של השוכן בתוך המחנה. הנוכחות - מייצרת אמות מידה חדשות, טוענת במשמעות ובערכים את החיים, באופן שקשה להולמם. תביעה רוחנית גדולה ממחנה המארח בקרב את א-להים שוכן הכרובים.

⁹ תגובות של א-להים במידת הדין: חרון אף ה' באהרון ומרים (י"ב, ט'); צרעת מרים (שם י'); תוכנית להשמיד את העם בעקבות חטא המרגלים (י"ג, י"א-י"ב); עונש ארבעים השנה במדבר (י"ד, כ"ו-ל"ח); המעפילים עולים ללא נוכחות של ה' בקרבם, והתוצאה היא - "וַיִּדְד הַעֲמֶלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֵּשֵׁב בְּהָרָה הַהוּא וַיִּכְּסוּ וַיִּקְּחוּ עִדֵי הַחֲרָמָה" (שם מ"ה); העם כולו מצטווה לרגום באבנים את מקושש העצים ביום השבת (ט"ו, ל"ב-ל"ו); א-להים מבקש לכלה את העדה כרגע (ט"ז, כ"א); הארץ פותחת פיה ובולעת את קרח ועדתו (שם ל"ב-ל"ג); אש יוצאת מאת ה' ואוכלת את החמישים ומאתיים איש (שם ל"ה); העם מתלונן על משה ועל אהרון שהמיתו את עם ה' ותגובת א-להים - מבקש לכלות את העם כרגע (י"ז, י'); ארבעה עשר אלף ושבע מאות מתים במגיפה (שם י"א-י"ד).

בשונה מאלו, החלק השלישי של הספר פותח בחטאו של משה המכה בסלע (כ', א'-י"ב) תחת הציווי הא-להי לדבר אליו. זוהי אות פתיחה לציפייה לצורת מנהיגות חדשה, נוכח הדור העומד להיכנס אל הארץ. ציפייה זו אינה מתגשמת, ולמעשה המפגש עימה יהיה בספר דברים, לא קודם לכן.

"וְאֵל הָעָם תֹּאמַר הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר וְאֶכְלֶתֶם בָּשָׂר כִּי בְכִיתֶם בְּאֲזְנֵי ה' לֵאמֹר מִי יֶאֱכֹלֵנוּ בָּשָׂר כִּי טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן ה' לָכֶם בָּשָׂר וְאֶכְלֶתֶם" (שם, י"ח).

העם נתבע להתקדשות רוחנית, בעקבותיה יקבל את מבוקשתו. ניתן היה לעצור כאן, ולראות בכך מענה הולם לשבר, אלא שא-להים ממשיך:

"לֹא יוֹם אֶחָד תֵּאֱכֹלֶנּוּ וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: עַד חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאִפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי מֵאִסְתֶּם אֶת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם" (שם י"ט-כ').

עוד ועוד בשר יאכל העם, 'יוצף' בו, עד שיימאס בעיניו ויהיה לו לזרא. למעשה, מרבה העם לאסוף, ובהתאמה א-להים מגיב:

"וַיִּקַּם הָעָם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמַּחֲרָת וַיֹּאסְפוּ אֶת הַשָּׁלוּ הַמְּמַעֵיט אֲסַף עֲשָׂרָה חֲמִירִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוּחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: הַבָּשָׂר עוֹדְנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֵם יָכַרְתָּ וְאָף ה' חָרָה בְּעַם וַיִּדַּע ה' בְּעַם מְכָה רַבָּה מְאֹד: וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת הַתְּאֵוָה כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעָם הַמִּתְאָוִים" (שם, ל"ב-ל"ד).

'חרון אף ה', ו'מכה רבה מאוד' - הן תגובותיו של א-להים. כמעט צפויות היו מראש, בהצטרפן אל האש הבוערת בקצה המחנה. יחדיו הן נראות כשיטה: תנועות נפש של תאוה מתעוררות בעם, והמענה הא-להי אליהן גודע, חזק ונחרץ. אל המענה מצטרפת קריאת השמות - 'תבערה' ו'קברות התאוה', העשויים לשמש סוג של הרתעה לבלתי שוב העם לסורו.

האם אכן שיטה היא זו? האם דחוייה היא המחשבה שנפש האדם טובה היא, או - 'חונן לנער על פי דרכו'?

התרחשות פנימית?

קשה שלא לראות באלו אבחנה ביחס לעמדתו הרוחנית של העם, כמי שאינו בשל עדיין לדיבור ולדיאלוג. תגובות דומות מתקיימות גם בפרשיות הבאות, ומקופלת בהן הזמנה להבנה עמוקה של התשתית המושגית הנוכחת בבסיסו של הספר. כאמור, הנושא בו הוא - העם. 'ש'או אֶת ראש כל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' אומר הכתוב (במדבר א', ב'), ופתיחה זו של החומש משמשת צעד ראשון בשורה ארוכה של הזמנות אל עמדה גבוהה - של העם ושל המחנה. לכך יש לצרף את השוכן הנוכח מעתה בקרב המחנה, ומציב רף גבוה של רוחניות הנתבעת מיושבו. בשורות הבאות תושם האצבע, על תחום נוסף - עולמם הפנימי של בני האדם - כפי שהוא.

כי תאווה נפשך לאכול בשר

הכותרת לפרק זה לקוחה מספר דברים, מפרשייה המציגה עמדה אחרת, שונה מזו המוצגת בספר במדבר ביחס לאכילת בשר.

"כי ירחיב ה' א-להיך את גבלך פאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאווה נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר: כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' א-להיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך פאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך" (דברים י"ב, כ"א).

לאחר הכניסה לארץ ולאחר הרחבת גבולו של האדם, עשויה נפשו להתאוות לאכילת בשר. ומהו יחסו של א-להים לכך? "בכל אות נפשך תאכל בשר". דרור לאווה נפש האדם¹⁰.

סתירה בוודאי שאין כאן, שהרי הפרשייה בספר במדבר נאמרת לעם הנווד במדבר, ואילו הפרשייה בספר דברים מדברת על מצב עתידי, לאחר כניסת העם לארצו. יחד עם זאת, קיים פער תפיסתי ביניהן, והוא מתייחס למימדים רבים העשויים להשתנות מבין השתיים. נמחיש במקצת.

בפרשייה שבספר דברים מתואר תהליך היסטורי: "לא תעשון כלל אשר אנחנו עשים פה היום איש כל הישר בעיניו" (שם, ח') - לא תעשו בעתיד הרחוק, ככל אשר אנחנו עושים היום - בהיותנו במדבר, כשהמשכן נע איתנו, והוא זמין בכל מקום ובכל עת. בשלב שני מתוארות נקודות ציון היסטוריות: עוברים את הירדן, יושבים בארץ, באה המנוחה מן האויבים, ולבסוף - בא זמנה של הבחירה הא-להית במקום האחד - "המקום אשר יבחר ה' א-להיכם בו לשכן שמו שם" (שם, י"א). המקום אינו 'פה' כי אם 'שם', במקום אשר יבחרו א-להים. סיפור זה מתחילתו ועד סופו מתאר עמדה פנימית. "לא תעשון כלל אשר אנחנו עשים פה היום" - 'פה' ו'היום' במשמעות של 'כאן' ו'עכשיו', חיים עכשוויים, ללא פרספקטיבה וללא תודעת זמן - כפי מצבכם במדבר. גם "איש כל הישר בעיניו" הוא תיאור של תודעה, סוג של חיבור סובייקטיבי של האדם אל הישר בעיניו, מבלי שהוא מכיל נקודות מבט נוספות (לא בהכרח ישר בעיני חברו, וגם לא בעיני ה'). זוהי נקודת מוצא,

¹⁰ מבט אחר, שונה נמצא בספר ויקרא, ביחס לאכילת בשר: "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה: ואל פתח אהל מועד לא יביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונקרת האיש ההוא מקרב עמו" (ויקרא י"ז, ג-ד). שחיטת בהמה במחנה או מחוץ למחנה נתפשת כשפיכות דמים - דם יחשב לאיש ההוא דם שפך". כך בעיניי של ספר ויקרא, המשייכות את החיים אל א-להים, וממילא האפשרות היחידה לנטלם היא בהבאת קרבן לה'. בספר דברים לעומת זאת אכילת בשר מבטאת סוג של התרחבות הנפש, ובהיבט זה היא נתפשת כראויה.

בעקבותיה שלבים רבים המשמשים נקודות ציון בתודעה המתפתחת¹¹. בתום תהליך רוחני זה, בו תרכשו רוחב עושר ועצמיות, וכבר תהיו בשלים למפגש חי עם העולם הזה - 'בכל אוות נפשכם'.

בניגוד לשוכן המצוי במחנה ישראל, ומייצר עמדה שבמוקדה רוממות העם והגודל הא-להי, כעת התרחק האדם מן הנוכחות לפניו, ומרחק זה מייצר עמדה אחרת - לחוש את עולמו הפנימי, לזהות תנועות בנפש, לומר את המילים - 'אכלה בשר' ולזהות את הא-לוהיות שבהן. הריחוק - מייצר עמידה אוטונומית נוכח השוכן, סוג של העצמה אישית לעולמו ולתחושותיו המרחיבים ומעצימים את נפשו.

פער זה בין אכילת בשר "עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא" - שבספר במדבר, לבין "בכל אות נפשך תאכל בשר" שבספר דברים, מהווה קצה קרחון לפער מושגי הקיים בין שני החומשים. בין ספר המייצר את הקומה הנבדלת והא-להית של העם ושל העדה, לבין ספר המרחיב את האוטונומיה ואת הבחירה, את גבול היש והמותר.

כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב שמעון קליין, תשע"ד
עורך: חננאל רוס

בית המדרש הווירטואלי
מיסודו של
The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash
האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>
האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>
משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
דוא"ל: office@etzion.org.il
לביטול רישום לשיעור:
<http://etzion.org.il/vbm/unsubscribe.php>

¹¹ "ועברתם את הירדן" - בכניסתכם הפיזית אל הארץ. מעבר ממצב שבו אין לכם מקום, לעמדה שיש לכם מקום; "וישבתם בארץ אשר ה' א-להיכם מנחיל אתכם" - מתוארת ישיבה בארץ, לאחריה נחלה (הישיבה היא מנטאלית, ומתארת עמדה פנימית של האדם, הנחלה מוסיפה ומסנכרנת את המרחב בו הוא נתון); "והניח לכם מקל אגביכם מסביב" - לאחר הישיבה והנחלה, בא שלב המנוחה מן האויבים. לא רק חיבור אל המרחב בו אתם נתונים, אלא התייחסות למרחבים שכנים, של עמים אחרים. תחילה באי הפרעה של האויבים, ומאוחר יותר - "וישבתם בטח" - תחושת שלווה וחוסר איום, לאחר התרחשותו של תהליך עומק בין ישראל לאומות העולם. השלב הבא, מהווה שיא במידה רבה - "והיה המקום אשר יבחר ה' א-להיכם בו לשכן שמו שם" - בעקבות תהליכים היסטוריים ורוחניים שעם ישראל עובר, א-להים בוחר במקום. מרכז, המביא לידי ביטוי את התהליך כולו. תיאור זה לחלקו של א-להים בא בעקבות הקמה של מקום, מרכז רוחני שא-להים יבחר לשכן שמו שם. הקמתו - מהווה סיכום, ומביאה לידי ביטוי את כלל המעגלים שקדמו לו.